

Κύριε Πρύτανη,
Αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,
Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα, από το βήμα αυτό, να ευχαριστήσω θερμά όλους τους προλαλήσαντες για τα καλά τους λόγια και κυρίως τον Πρύτανή μας για την αγάπη του και την πρωτοβουλία του να οργανώσει, μέσα στα τόσα που επιλαμβάνεται καθημερινά, την έκδοση αυτού του τιμητικού για μένα τόμου. Κυρίως όμως να τον ευχαριστήσω για την ευκαιρία που μου έδωσε να υπηρετήσω δίπλα του το Πανεπιστήμιό μας, σε μια από τις πλέον παραγωγικές, κατά την άποψή μου, περιόδους του. Τα χρόνια αυτά, υπό την ηγεσία του, το Πανεπιστήμιό μας έκανε ποιοτικά άλματα, ενδυναμώθηκε και εκσυγχρονίστηκε από κάθε άποψη, προβλήθηκε διεθνώς και μεγεθύνθηκε. Όλα αυτά, μάλιστα, λαμβάνουν πολύ μεγαλύτερη αξία αν αναλογιστεί κανείς ότι συνέβησαν εν μέσω μιας μεγάλης οικονομικής κρίσης.

Θα μου επιτρέψετε όμως, κύριε Πρύτανη, να απευθυνθώ αρχικά σε μερικούς από τους διδάκτορές μου, φίλους και μαθητές μου και ειδικότερα σε εκείνους που επιτυχώς επέλεξε στην παρέμβασή του ο Καθηγητής του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Θωμάς Καμαλάκης, καθώς εκπροσωπούν και όλους τους υπόλοιπους, ενώ τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του καθένα τους χωριστά, στο σύνολό τους καλύπτουν όλο σχεδόν το φάσμα της ακαδημαϊκής παιδείας. Επιθυμώ να το κάνω αυτό μιας και το θεωρώ εξαιρετικά σημαντικό, αφενός διότι είναι δεοντολογικά ορθό, καθώς όσα αναφέρονται στον τιμητικό μου τόμο, εν πολλοίς οφείλονται στους μαθητές μου, και αφετέρου διότι, πιστεύω, ότι η μέγιστη προσφορά ενός Πανεπιστημιακού δασκάλου είναι να συμβάλει στην εξέλιξη των μαθητών του σε άξιους ηγέτες της κοινωνίας, σε όποιο πεδίο δραστηριοποιηθούν, και να τους στηρίζει διαχρονικά.

Πρώτα-πρώτα να απευθυνθώ στον Αναπληρωτή Καθηγητή και Αντιπρόεδρο της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, αγαπητό μου φίλο Δημήτρη Βαρουτά, ο οποίος γενναιόδωρα με ευχαρίστησε διότι "είδα σε αυτόν κάτι που δεν είδε ούτε ο ίδιος, που γέλασα μαζί του, απάλυνα τους θυμούς του, συγχώρεσα τα λάθη του, πίστεψα σε αυτόν". Μα αγαπητέ μου Δημήτρη από την πρώτη στιγμή που σε γνώρισα ήταν εμφανέστατο το πόσο προσπαθούσες να γίνεις ηγέτης, αλλά και ότι είχες τη στόφα για αυτό. Εγώ απλώς θέλησα το χάρισμά σου και την νεανική ορμή σου να τα ημερέψω και να τα προσγειώσω, καθώς «ηγεσία είναι η ικανότητα να μεταφράζεται το όραμα σε πραγματικότητα¹». Καλλιέργησες με συνέπεια

---

¹ Warren Bennis

και επιμονή τα χαρακτηριστικά του αυθεντικού ηγέτη, την αυτοσυνείδηση, την ταπεινοφροσύνη, την αμεροληψία, την υψηλή κοινωνική νοημοσύνη, την ικανότητα να αγκαλιάζεις την αλλαγή, να εστιάζεις σε προτεραιότητες και σημαντικά ζητήματα, την κατανόηση προς τους άλλους, τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης βασισμένο σε ένα ηθικό υπόβαθρο και τη δέσμευση για την επιτυχία στο πλαίσιο κοινωνικών αξιών. Συνειδητοποίησες, ότι ο αυθεντικός ηγέτης είναι πρότυπο και όχι αντίγραφο, ότι οδηγεί με βάση τη δική του προσωπική άποψη και οι πράξεις του βασίζονται στις προσωπικές του αξίες και πεποιθήσεις. Νομίζω, εκ του αποτελέσματος, άξιζε τον κόπο όλη αυτή η προσπάθειά σου.

Στον φίλο μου τον Άρη τον Τσίπουρα, πολύτιμο στέλεχος του Τμήματος Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, τον παλαιότερο μαθητή μου από τότε που επέστρεψα στην Ελλάδα, την ήρεμη δύναμη της ομάδας μας, ο οποίος είπε πως "με σέβεται σαν δάσκαλο για όσα τον δίδαξα, για τον τρόπο που του έμαθα πως να απλοποιεί ένα πρόβλημα για να το λύσει, αλλά και για την απελευθέρωση της φαντασίας του". Αγαπητέ μου Άρη, **εσύ** είσαι αυτός που ανταποκρίνεται στο πρότυπο του «ιδανικού πανεπιστημιακού δασκάλου», δίκαιος, κατανοητός, ευρηματικός, ευέλικτος, φιλικός, μεθοδικός. Ένας δάσκαλος με ήθος και ταλέντο. Αυτός που έμφυτα γνωρίζει πως οι ριζοσπαστικές ιδέες μιας εποχής είναι ο κοινός νους της επόμενης.

Στον Επίκουρο Καθηγητή Δημήτρη Κατσιάνη, τον άοκνο και πάντα κεφάλτο εργάτη, πολλές φορές αφανή, αλλά πάντα πολύτιμο πυλώνα στις συλλογικές επιτυχίες, ο οποίος "θυμάται το γραφείο μου σαν το χώρο όπου κάποιος θα ερχόταν με το πρόβλημά του και θα έφευγε με τη λύση του". Αγαπητέ μου Δημήτρη, η πραγματική πηγή αυτού που περιγράφεις είναι το γεγονός ότι το σημαντικό "δεν είναι να κάνεις πάντα αυτό που σου αρέσει, αλλά να σου αρέσει πάντα αυτό που κάνεις". Κι εσύ το καταφέρνεις με μεγάλη επιτυχία. Να θυμάσαι τα λόγια του Γιάννη Ρίτσου " Μη μετανιώνεις για αυτά που έδωσες, άσε τους άλλους να μετανιώνουν που δεν τα εκτίμησαν".

Στον Αναπληρωτή Καθηγητή Χρήστο Μιχαλακέλη, τον πιστό μου φίλο, ο οποίος με "θυμάται να λέω πως το διδακτορικό είναι πρωτίστως μια δοκιμασία". Πιστεύω, πιο σημαντική και από τα επιστημονικά αποτελέσματα στα οποία θα καταλήξει, καθώς σου μαθαίνει να λύνεις δύσκολα προβλήματα, να ερευνάς και να θέτεις ερωτήματα, να δαμάζεις τους φόβους, τις αμφιβολίες και τη μοναξιά σου, να δημιουργείς και να συνθέτεις. Κάθε επιτυχία είναι το έναυσμα να επιδιώξεις κάτι παραπέρα και κάθε αποτυχία η αφορμή να αναστοχαστείς τι δεν

έγινε σωστά για να βελτιωθείς. Αποτελεί το πρώτο βήμα για να μπορείς στη συνέχεια να διεκδικήσεις και να διοικήσεις μεγάλα έργα. Νομίζω, αγαπητέ Χρήστο, αν δει κανείς το έργο σου σήμερα, είναι προφανές ότι στον τομέα αυτόν τα κατάφερες περίφημα. Να θυμάσαι όμως, η ζωή δεν είναι "να έχεις και να αποκτάς, αλλά να είσαι και να γίνεσαι"².

Στον Καθηγητή Θωμά Καμαλάκη, φίλο και συνονόματό μου, το λαμπρό μυαλό, το γελαστό ψηλό παιδί, τον αυθεντικό ερευνητή, ο οποίος "αναπολεί την εποχή που έκανε το διδακτορικό του μαζί μου". Αγαπημένε μου Θωμά, στην πραγματικότητα δεν χρειάστηκες ποτέ την καθοδήγησή μου στην έρευνά σου, τόσο μεγάλο ήταν το ταλέντο σου σ' αυτό, όπως άλλωστε το απέδειξε και η σταδιοδρομία σου στη συνέχεια. Εσύ όταν αρχίζεις μια μάχη ο φόβος της ήττας ποτέ δεν επισκιάζει την προοπτική της νίκης.

Τέλος, στη Βάγια Κυριακίδου, την ψυχή του ΚΕΔΙΒΙΜ του Πανεπιστημίου μας, το οποίο υπό την ηγεσία της αξιολογήθηκε από τους χρήστες του παμπηφεί με άριστα. Η αγαπημένη μου λοιπόν Βάγια, πολύτιμη συνεργάτιδα και κινητήριο δύναμη τόσο πολλών έργων μας, με τα καλά από τα βάθη της ψυχής της λόγια, είπε πως έμαθε κοντά μου "ότι είμαστε εδώ για να βοηθάμε τους άλλους". Εκείνο όμως που δεν είπε, είναι το βασανιστικό της ερώτημα, το οποίο, λόγω της βαθειά ριζωμένης στη φύση της δικαιοσύνης και συνέπειας, την κάνει πολλές φορές να αγανακτεί: "οι άλλοι γιατί είναι εδώ;" Μιας λοιπόν και τη γοητεύουν οι αναφορές στην Ιστορία, θα της θυμίσω τα λόγια του φιλόσοφου και αυτοκράτορα Μάρκου Αυρήλιου:

"Να λες στον εαυτό σου το πρωινό κάθε ημέρας: θα συναντηθώ με ανθρώπους πολυάσχολους, αχάριστους, αλαζόνες, δόλιους, φθονερούς, ακοινωνήτους. Όλα αυτά τους συμβαίνουν επειδή αγνοούν το καλό και το κακό. Εγώ όμως, που έχω εννοήσει ότι η φύση του καλού, είναι ωραίο, και η φύση του κακού, είναι άσχημο, όπως και ότι εκείνος ο οποίος έσφαλε, είναι συγγενής μου όχι από το ίδιο αίμα ή σπέρμα αλλά από τον ίδιο νου, δεν μπορώ να βλαφτώ από κανένα

τους, διότι κανείς δεν μπορεί να με εμπλέξει στο άσχημο ούτε επίσης μπορώ να οργίζομαι με τον συγγενή μου ή να τον μισώ, διότι δημιουργηθήκαμε για να συνεργαζόμαστε...³".

---

² Matthew Arnold

³ Μάρκος Αυρήλιος, Τα εις εαυτόν, Βιβλίο Δεύτερο

Αγαπητή μου Βάγια, συνέχισε να είσαι ο υπέροχος άνθρωπος που με την παρουσία σου ομορφαίνεις τον κόσμο και με τη σπάνια συναισθηματική νοημοσύνη σου και την ακεραιότητά σου εμπνέεις τους συνεργάτες σου.

Κύριε Πρύτανη,

Παραμένει μυστήριο για μένα το πώς στη ζωή μας κάποια φαινομενικά ασήμαντα, τη στιγμή που συμβαίνουν, γεγονότα αποδεικνύονται στη συνέχεια καθοριστικά για το δρόμο που ακολουθούμε. Θα αναφερθώ σε τέσσερα τέτοια γεγονότα που χάραξαν την επαγγελματική μου πορεία.

Το 1977, λίγα χρόνια μετά την πτώση της χούντας, συζητούσα με έναν καλό μου φίλο και έχοντας συνειδητοποιήσει ότι η προσδοκία μας να αλλάξουμε τον κόσμο είχε διαψευστεί, αναρωτιόμασταν, με έντονη μελαγχολία, τι θα έπρεπε πλέον να κάνουμε. Ουσιαστικά, σαν νέοι, είχαμε βρεθεί σε κενό ευγενούς οράματος. Ο φίλος μου λέει κάποια στιγμή, "Θωμά θα κάνουμε τη δουλειά μας καλά, σύμφωνα με τις αξίες και τις πεποιθήσεις μας". Κι ύστερα η κουβέντα οδηγήθηκε σε άλλα θέματα. Δεν νομίζω να υπάρχει μέρα που κάποια στιγμή της να μην θυμηθώ τη στιχομυθία αυτή, ενώ πολλές φορές μου έδωσε κουράγιο να συνεχίσω μια εργασία όταν ήμουν στα όρια να την εγκαταλείψω.

Το 1980, μόλις είχα ολοκληρώσει τη διδακτορική μου διατριβή στο Παρίσι και είχα μετακινηθεί στο Πολυτεχνείο της Λωζάννης, φιλοξένησα σπίτι μου τον Καθηγητή Φυσικής Λευτέρη Οικονόμου. Κατά τη διάρκεια μιας χαλαρής συζήτησης για κοινούς μας γνωστούς, αναφέρθηκε στα ειδικά προσόντα και στα κριτήρια εκλογής των Καθηγητών Πανεπιστημίου, terra incognita για μένα τότε. Ανακαλώντας τη συζήτηση αυτή, μέρες αργότερα, αντιλήφθηκα ότι θα με ενδιέφερε πολύ μια ακαδημαϊκή καριέρα και ότι για το σκοπό αυτό θα έπρεπε να εντείνω την ερευνητική μου δραστηριότητα και να δημοσιεύω συστηματικά το έργο μου. Η συγκεκριμένη συζήτηση καθόρισε ένα στόχο και έναν τρόπο εργασίας που εν τέλει οδήγησε τις μελλοντικές μου επιλογές και τη σταδιοδρομία μου.

Το 1989, μετά από μια, ακατανόητη σε μένα, αποτυχημένη προσπάθεια να εκλεγώ στο Τμήμα Φυσικής, υπέβαλα υποψηφιότητα σε μια θέση μηχανικού μεγάλης ελληνικής βιομηχανίας ηλεκτρονικών συστημάτων και επιλέχτηκα. Ζήτησα, τότε, τη γνώμη του αείμνηστου Καθηγητή Κωνσταντίνου Καρούμπαλου, στην ομάδα του οποίου ήμουν ερευνητής, για το αν θα έπρεπε να αποδεχτώ τη θέση. "Άκου Θωμά, μου λέει, θα κάνεις ότι νομίζεις σωστό για σένα. Εγώ θα

σου πω μόνο μια προσωπική μου ιστορία. Όταν ήμουν στην ηλικία σου, βοηθός τότε στο εργαστήριο Ηλεκτρονικής, προσελήφθην στον ΟΤΕ ως μηχανικός. Πήγα λοιπόν και συζήτησα για το τι πρέπει να κάνω με τον τότε Διευθυντή του εργαστηρίου μου, τον Καθηγητή Μιχάλη Αναστασιάδη. Καρούμπαλε, μου λέει, κάνε ότι θέλεις. Αν όμως πας στον ΟΤΕ, επειδή γνωρίζω ότι παίζεις κιθάρα, θα σου κάνω δώρο μια κιθάρα κι ένα σφουγγάρι. Την κιθάρα για να τραγουδάς τον καημό σου και το σφουγγάρι για να σκουπίζεις τα δάκρυά σου." Έτσι παρέμεινα στο Πανεπιστήμιο.

Το 2009, αιφνιδιάστηκα με την παραίτηση του τότε Πρύτανη Χρήστου Κίττα να υποβάλλω υποψηφιότητα στη θέση του Αντιπρύτανη. Η μεγάλη εκτίμηση στο πρόσωπό του με οδήγησε τελικά στη Διοίκηση του Πανεπιστημίου, χωρίς ποτέ πριν η ιδέα αυτή να έχει περάσει από το μυαλό μου.

Τέσσερις στιγμές μια ολόκληρη πορεία. Μια πορεία όπου είχα την τύχη και την ευτυχία να περιβάλλομαι από υπέροχους μαθητές και πολλές φορές φίλους στη συνέχεια, με διαφορετικές ικανότητες και διαφορετικά κυρίαρχα ποιοτικά χαρακτηριστικά ο καθένας τους. Κάποιοι με τη σόφα του ηγέτη, κάποιοι με το ταλέντο του εξαιρετού δασκάλου, κάποιοι με το χάρισμα του πολύτιμου αφανούς και καινοτόμου εργάτη, κάποιοι με την ικανότητα να διεκδικούν και να διοικούν σημαντικά επιστημονικά έργα, κάποιοι με τα χαρακτηριστικά του ξεχωριστού ερευνητή και κάποιοι με σπάνια συναισθηματική νοημοσύνη, ακεραιότητα και ανθρώπινες αξίες. Όλες αυτές τις διαστάσεις, δηλαδή, από τις οποίες πρέπει να χαρακτηρίζεται το ακαδημαϊκό δυναμικό ενός σύγχρονου και διεθνώς αναγνωρισμένου Πανεπιστημίου. Κάτι που αναδεικνύει την ανάγκη και την αποτελεσματικότητα της συλλογικής προσπάθειας, καθώς ένας άνθρωπος δεν μπορεί από μόνος του να διακρίνεται ταυτόχρονα σε όλους αυτούς τους τομείς.

Είχα, επιπλέον, την τύχη να θητεύσω ως Πρόεδρος του Τμήματός μου σε μια περίοδο κατά την οποία υπηρετούσαν πολλοί συνάδελφοι με πραγματικές ηγετικές ικανότητες, οι οποίοι αντιλαμβάνονταν την αξία της συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, της δημιουργίας ενός υγιούς κλίματος και την υιοθέτηση ενός οράματος που μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Με αυτή τη στάση, οδηγήθηκε τότε το Τμήμα μας μεταξύ των 100 καλύτερων Τμημάτων Πληροφορικής στον κόσμο. Ένα Τμήμα που λειτουργούσε με ιδρυματική κουλτούρα, ως συντεταγμένη ακαδημαϊκή μονάδα με κοινούς εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς στόχους, κοινές υποδομές, συγκλίνουσες δράσεις και συμπληρωματικές συνεργασίες. Ένα Τμήμα που

είχε ξεπεράσει την παθογένεια του μοντέλου λειτουργίας ως "εμπορικό κέντρο", όπως το αποκαλώ, όπου καθένας κατοχυρώνει ένα χώρο και αναπτύσσει τις όποιες δραστηριότητές του αυτόνομα, ασυντόνιστα και ανεξέλεγκτα. Ένα Τμήμα που την εποχή εκείνη λειτούργησε ως επιτυχημένο παράδειγμα για πολλά άλλα.

Ένα παρόμοιο όραμα γίνεται πραγματικότητα, τα τελευταία χρόνια, σε όλο το Πανεπιστήμιό μας υπό την ηγεσία του Πρύτανη και των Πρυτανικών Αρχών του.

Ελλοχεύει όμως, φοβάμαι, ένας σοβαρός κίνδυνος. Πολλές φορές, κάτι που κατακτάται δύσκολα, με κόπο και προσπάθεια πολλών ετών, μπορεί να κατεδαφιστεί γρήγορα και εύκολα από ανθρώπους που δεν γνωρίζουν ή έχουν ιδιοτελείς προσωπικούς στόχους. Κάποτε, μάλιστα, οι τελευταίοι, μπορεί να μετέρχονται και αντιακαδημαϊκών μεθόδων που θυμίζουν τη ρήση του ποιητή Μανώλη Αναγνωστάκη: "Φοβάμαι τους ανθρώπους που με καταλερωμένη τη φωλιά πασχίζουν να βρουν λεκέδες στη δική σου."

Έχουν άραγε γνώση οι φύλακες; Αυτό μένει να το αποδείξει στο προσεχές μέλλον η Πανεπιστημιακή μας κοινότητα.

Ευχαριστώντας από καρδιάς όλους όσους βοήθησαν στο όποιο έργο μου, καθώς και όσους συνέβαλαν στη σημερινή εκδήλωση και στον σχετικό με αυτή τιμητικό τόμο, χωρίς να μπορώ να μην αναφερθώ στα ξεχωριστά κορίτσια στο Γραφείο του Αντιπρύτανη και τα υπέροχα παιδιά του ΚΕΔΙΒΙΜ, θα παρακαλούσω να

...Μήν με μαρτυρήσεις!

Καὶ προπαντὸς νὰ μὴν τοῦ πεῖς πὼς μ' ἐγκατέλειψεν ἡ ἐλπίδα!

Καθὼς κοιτᾷς τὸν Ταῦγετο, σημείωσε τὰ φαράγγια

ποῦ πέρασα. Καὶ τὶς κορφές ποῦ πάτησα. Καὶ τὰ ἄστρα

ποῦ εἶδα. Πές τους ἀπὸ μένα, πές τους ἀπὸ τὰ δακρυά μου,

ὅτι ἐπιμένω ἀκόμη πὼς ὁ κόσμος

εἶναι ὄμορφος!⁴

---

⁴ Νικηφόρος Βρετάνος, Γράμμα στὸν ἄνθρωπο τῆς πατρίδας μου